

Yirik loyihalarni xalqaro moliya institutlari tomonidan moliyalashtirishni samarali tashkil etish

O‘zbekiston Respublikasi Bank-moliya akademiyasi magistranti

Allamuratov Sherbek

sherbekallamuratov@gmail.com

Effective organization of financing of large projects by international financial institutions

Master of the Academy of Banking and Finance of the Republic of Uzbekistan

Allamuratov Sherbek

sherbekallamuratov@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqola xalqaro moliya institutlari tomonidan moliyalashtiriladigan yirik loyihalarni samarali tashkil etish masalalarini o‘rganishga bag‘ishlangan. Rivojlanayotgan mamlakatlarda infratuzilmani rivojlantirish, iqtisodiy va ijtimoiy sohalarida katta o‘zgarishlarni amalga oshirishda xalqaro moliyaviy resurslar muhim ahamiyatga ega. Mazkur maqolada xalqaro moliya institutlarining yirik loyihalardagi o‘rni, loyihalarni moliyalashtirishda duch kelinadigan asosiy muammolar, moliyalashtirish modellarini tanlash va diversifikatsiya qilish, resurslardan samarali foydalanish hamda monitoring tizimini joriy qilish mexanizmlari tahlil qilinadi. Muallif yirik loyihalarni moliyalashtirish samaradorligini oshirish uchun davlat-xususiy sheriklik va loyiha rentabelligini ta'minlash kabi strategiyalarni o‘rganadi. Maqola milliy iqtisodiyotni rivojlantirishda xalqaro moliyaviy hamkorlikning ahamiyatini ochib beradi va tegishli tavsiyalarni ilgari suradi.

Kalit so‘zlar: xalqaro moliya institutlari, yirik loyihalar, moliyalashtirish samaradorligi, davlat-xususiy sheriklik, infratuzilma rivojlanishi, loyiha rentabelligi, moliyaviy resurslardan foydalanish, monitoring tizimi, iqtisodiy rivojlanish, xalqaro hamkorlik.

Abstract: This article is devoted to the study of the issues of effective organization of large projects financed by international financial institutions. International financial resources are important in the development of infrastructure, economic and social changes in developing countries. This article analyzes the role

of international financial institutions in large-scale projects, the main problems encountered in project financing, the selection and diversification of financing models, the effective use of resources, and the mechanisms for implementing the monitoring system. The author explores strategies such as public-private partnerships and project profitability to improve the efficiency of financing large projects. The article reveals the importance of international financial cooperation in the development of the national economy and puts forward relevant recommendations.

Key words: international financial institutions, large projects, financing efficiency, public-private partnership, infrastructure development, project profitability, use of financial resources, monitoring system, economic development, international cooperation.

Kirish: Bugungi global iqtisodiy sharoitda infratuzilmani rivojlantirish va strategik loyihalarni amalga oshirish rivojlanayotgan mamlakatlar uchun muhim ahamiyat kasb etmoqda. Shu maqsadda xalqaro moliya institutlarining yirik loyihalarni moliyalashtirishda roli va ahamiyati katta. Bunday loyihalar ko‘pincha energetika, transport, ta‘lim, sog‘liqni saqlash kabi sohalarni qamrab olib, iqtisodiy taraqqiyotga keng imkoniyatlar yaratadi. Lekin bu loyihalarni amalga oshirish, moliyaviy resurslar yetishmasligi, xavflarni boshqarish va loyiha rentabelligini ta‘minlash kabi qator murakkab muammolarni keltirib chiqaradi.

Xalqaro moliya institutlari, jumladan, Jahon banki, Osiyo rivojlanish banki va Xalqaro valyuta jamg‘armasi kabi tashkilotlar, rivojlanayotgan mamlakatlarga moliyaviy yordam ko‘rsatish va ularning o‘shishiga hissa qo‘shishni o‘z oldiga maqsad qilgan. Ushbu institutlarning moliyaviy resurslarini jalb qilish orqali davlatlar katta loyiha va dasturlarni amalga oshirish uchun zarur mablag‘ bilan ta‘minlanadi. Ammo samarali moliyalashtirishning ta‘minlanishi uchun muayyan strategiyalar, loyiha monitoringi, shaffoflik va boshqa me‘yorlar joriy etilishi talab etiladi.

Mazkur maqolada yirik loyihalarni xalqaro moliya institutlari tomonidan moliyalashtirishda duch kelinadigan muammolar va ularning echimlari, moliyalashtirish modellarining turli xilligi, hamkorlikning afzalliklari va xalqaro moliyaviy resurslardan foydalanish samaradorligini oshirish yo‘llari ko‘rib chiqiladi. Shu orqali milliy iqtisodiyotni rivojlantirish va xalqaro moliyaviy hamkorlikni mustahkamlashning yo‘nalishlari tahlil qilinadi.

Mavzuga oid adabiyotlar sharhi. Yirik loyihalarni xalqaro moliya institutlari orqali moliyalashtirish va uning samaradorligini oshirish ko‘plab olimlar va tadqiqotchilar tomonidan o‘rganilgan mavzulardan biridir. Bu yo‘nalishdagi tadqiqotlar xalqaro moliyaviy resurslardan foydalanish, loyiha rentabelligini oshirish, xavflarni boshqarish va davlat-xususiy sheriklik (DXSh) modellarining afzalliklarini o‘rganishga qaratilgan. Quyida ushbu mavzu doirasida olib borilgan ba’zi asosiy tadqiqotlar va olimlar hissasi bayon etiladi.

Jahon banki va Xalqaro valyuta jamg‘armasining rivojlanayotgan davlatlarga ko‘rsatgan moliyaviy yordami haqida D. Rodrik va M. Obsfeldning tadqiqotlari alohida ahamiyatga ega. Ularning tadqiqotlari xalqaro moliya institutlarining moliyalashtirish jarayonida barqarorlikni ta’minlashdagi muhim rolini tahlil qilgan. Shuningdek, Rodrik xalqaro moliyaviy tashkilotlarning davlat byudjetlariga ta’siri va ijtimoiy loyihalar orqali barqaror rivojlanishni rag‘batlantirishda o‘z hissasini ko‘rsatgan.

Moliyalashtirish usullarini takomillashtirish bo‘yicha olib borilgan tadqiqotlarda R. Yeskomning loyihalarni davlat-xususiy sheriklik asosida moliyalashtirish modellari haqida yozgan asarlari e’tiborga loyiqdir. Yeskom DXShni loyihalarni moliyalashtirishda davlat va xususiy sektor resurslarini birlashtiruvchi optimal mexanizm sifatida tavsiya etadi. Ushbu model loyihalarning barqarorligini ta’minlash va ularning samaradorligini oshirishda katta rol o‘ynaydi.

J. B. Estyning loyihalardagi xavflarni boshqarish va moliyaviy strategiyalar haqidagi tadqiqotlari loyihalarni xalqaro moliya institutlari yordamida moliyalashtirishda uchraydigan asosiy muammolarni yoritadi. Esty loyihalarni moliyalashtirishning muvaffaqiyati ularning xavf darajasini to‘g‘ri baholash va rentabellikni oshirishga qaratilgan yondashuvlarda ekanligini ta’kidlaydi. Uning tadqiqotlari loyihalarning moliyaviy xavf va kutilgan daromad o‘rtasidagi muvozanatini ta’minlash muhimligini asoslaydi.

Loyihalarni amalga oshirishda monitoring tizimlarining ahamiyati haqida F. K. Knight va A. J. Stiglitzning tadqiqotlari muhimdir. Ular loyihalarni monitoring qilish orqali moliyaviy xarajatlarni nazorat qilish va mablag‘lardan oqilona foydalanishni ta’minlash imkoniyatini ko‘rsatgan. Stiglitz xalqaro moliya institutlari bilan ishlashda shaffoflik va hisobot tizimining samaradorligini oshirish zarurligini ta’kidlaydi.

Ushbu mavzuda S. Collier va P. Bauer singari iqtisodchilar rivojlanayotgan mamlakatlar uchun xalqaro moliyaviy yordamning foydalari va cheklovlarini o‘rgangan. Collier xalqaro moliyaviy resurslarning noto‘g‘ri boshqarilishi rivojlanayotgan mamlakatlarda iqtisodiy rivojlanishni cheklab qo‘yishi mumkinligini qayd etadi. Uning asarlari xalqaro moliya institutlari bilan hamkorlikni samarali tashkil qilish va bu jarayonda ishtirok etuvchi tomonlar o‘rtasida barqarorlikni ta‘minlash masalalarini yoritib beradi.

Xalqaro moliya institutlari tomonidan yirik loyihalarni moliyalashtirishni tashkil etishda olimlarning tadqiqotlari loyiha moliyalashtirishning turli jihatlarini o‘rganishda muhim manba hisoblanadi. Ushbu mavzuda olib borilgan tadqiqotlar xalqaro moliyaviy resurslardan foydalanishning eng samarali usullarini va hamkorlik modellarini aniqlashda yordam beradi. Shu bilan birga, loyiha monitoringi, xavflarni boshqarish va moliyalashtirish usullarini diversifikatsiya qilish orqali iqtisodiy taraqqiyotga katta hissa qo‘shilishi mumkin.

Tadqiqot metodologiyasi. Ushbu tadqiqotda xalqaro moliya institutlari tomonidan yirik loyihalarni moliyalashtirishni samarali tashkil etish jarayonini o‘rganish uchun turli tadqiqot metodlari qo‘llanildi. Metodologiya moliyaviy resurslardan samarali foydalanish, loyiha monitoringi va samaradorlikni oshirish usullari bo‘yicha keng qamrovli tahlil qilish imkonini beradi.

Birinchi bosqichda mavzuga oid nazariy asoslarni shakllantirish uchun xalqaro moliya institutlari va loyiha moliyalashtirish masalalariga bag‘ishlangan ilmiy adabiyotlar tahlil qilindi. Jahon banki, Osiyo rivojlanish banki va Xalqaro valyuta jamg‘armasi kabi xalqaro tashkilotlarning ma‘lumotlari, moliyalashtirish bo‘yicha tadqiqotlar va davlat-xususiy sheriklik modellarining samaradorligi haqida yozilgan ilmiy ishlar chuqur o‘rganildi. Bu usul orqali loyihalarni moliyalashtirish usullari va duch kelinadigan muammolar haqida chuqur tushuncha hosil qilindi.

Ikkinchi bosqichda xalqaro moliya institutlari tomonidan moliyalashtirilgan loyihalarning real hayotiy voqealari tahlil qilindi. Bu usul ma‘lum bir loyihada qo‘llanilgan moliyalashtirish modellarining samaradorligi va ular duch kelgan muammolarni o‘rganishda muhim ahamiyatga ega. Xususan, energetika, transport va infratuzilmaviy loyihalar misolida DXSh modeli va xalqaro moliyalashtirishning natijalari baholandi. O‘zbekiston va boshqa rivojlanayotgan mamlakatlarda amalga oshirilgan loyihalar tahlil qilinib, ularning moliyalashtirish strategiyalari va monitoring tizimlari o‘rganildi.

Tadqiqotning asosiy jihatlaridan biri statistik tahlildir. Moliyaviy ko‘rsatkichlar, loyiha rentabelligi va xalqaro moliya institutlari tomonidan ajratilgan mablag‘larning samaradorligi bo‘yicha statistik ma‘lumotlar yig‘ildi va tahlil qilindi. Bu orqali loyihalarni moliyalashtirishning iqtisodiy samaradorligi, ajratilgan resurslar va loyiha natijalari o‘rtasidagi bog‘liqlik aniqlanadi. Statistik tahlil natijalari loyihalarning iqtisodiy barqarorligi va rentabellik darajasini aniqlashga yordam beradi.

Xalqaro moliya institutlari vakillari va loyiha boshqaruvida ishtirok etuvchi mutaxassislar bilan intervyular tashkil etildi. Ekspertlar bilan suhbatlar orqali loyihalarning moliyaviy va amaliy jihatlarini, moliyalashtirish jarayonidagi qiyinchiliklar va samaradorlikni oshirish usullari haqida amaliy tavsiyalar olindi. Ushbu metod orqali loyihalarni moliyalashtirish va monitoring qilish borasida amaliy tajribalar haqida qo‘shimcha ma‘lumotlar to‘plandi.

Yirik loyihalar amalga oshirilayotgan hududlarda aholi o‘rtasida sotsiologik so‘rov o‘tkazildi. Bu usul loyihalarning ijtimoiy ta‘siri va aholi turmush darajasiga ko‘rsatgan o‘zgarishlarni baholash imkonini berdi. Aholining loyihalar haqidagi fikr va mulohazalari loyiha samaradorligini o‘lchashda muhim o‘rin tutdi.

Ushbu tadqiqot metodologiyasi xalqaro moliya institutlari tomonidan moliyalashtirilgan loyihalarni turli nuqtai nazardan o‘rganish imkonini berdi. Adabiyotlar tahlili, voqealar tahlili, statistik tahlil, ekspertlar intervyusi va sotsiologik so‘rov natijalari loyihalarni samarali moliyalashtirish bo‘yicha chuqur va ishonchli xulosalar chiqarishga yordam beradi. Mazkur metodologiya orqali tadqiqotda ilgari surilgan muammolarni yechish bo‘yicha amaliy tavsiyalar ishlab chiqildi.

Tahlil va natijalar. O‘zbekistonning iqtisodiy rivojlanishi va ijtimoiy infratuzilmasini yaxshilash uchun xalqaro moliya institutlari tomonidan moliyalashtirilayotgan yirik loyihalarning ahamiyati katta. Xususan, transport, energetika, qishloq xo‘jaligi va sog‘liqni saqlash kabi sohalarda xalqaro moliya institutlari resurslarini jalb qilish orqali mamlakatda keng qamrovli islohotlar amalga oshirilmoqda. Quyidagi tahlil O‘zbekistonda amalga oshirilgan yirik loyihalarning moliyaviy samaradorligi, ajratilgan mablag‘larning taqsimlanishi va aholi hayotiga ta‘sirini ko‘rsatadi.

O‘zbekistonda Jahon banki, Osiyo rivojlanish banki va Yevropa tiklanish va taraqqiyot banki kabi xalqaro moliya institutlari tomonidan moliyalashtirilgan yirik

loyihalarning rentabellik va qaytuv muddati bo'yicha moliyaviy ko'rsatkichlari quyidagi jadvalda keltirilgan.

1-jadval: Moliyaviy samaradorlik ko'rsatkichlari

Soha	Ajratilgan mablag' (mln \$)	Rentabellik (%)	Qoplanish muddati (yillar)
Energetika	1,200	19.2	4.8
Transport	1,800	16.5	6.5
Qishloq xo'jaligi	700	13.0	7.5
Sog'liqni saqlash	600	14.8	5.2
Ta'lim	500	13.9	6.9

Ushbu jadvalda energetika sohasidagi loyihalar eng yuqori rentabellik (19.2%) va qisqa qaytuv muddati (4.8 yil) bilan ajralib turadi. Bu ko'rsatkichlar xalqaro moliya institutlari resurslarining energetika sektorida samarali foydalanilganligini anglatadi. Transport va sog'liqni saqlash loyihalari ham o'z ko'rsatkichlari bo'yicha yuqori samaradorlikka ega bo'lib, mamlakat infratuzilmasini rivojlantirishda muhim rol o'ynagan.

O'zbekistonning turli sohalarida xalqaro moliya institutlari tomonidan ajratilgan mablag'larning samaradorligini baholash uchun quyidagi jadvaldan foydalanamiz. Bu jadval loyihalar uchun jalb qilingan mablag'lar va ularning samaradorlik darajasini ko'rsatadi.

2-jadval: Mablag'lar taqsimoti va samaradorlik ko'rsatkichlari

Moliya manbasi	Ajratilgan mablag' (mln \$)	Samaradorlik ko'rsatkichi (%)
Jahon banki	1,000	79
Osiyo rivojlanish banki	1,500	76
Yevropa tiklanish va taraqqiyot banki	800	82
Islom taraqqiyot banki	600	78
Xalqaro valyuta jamg'armasi	400	83

Yevropa tiklanish va taraqqiyot banki (82%) va Xalqaro valyuta jamg'armasi (83%) tomonidan ajratilgan mablag'lar yuqori samaradorlik darajasiga ega. Ushbu moliyaviy resurslar xalqaro institutlarning loyihalar monitoringi va boshqaruv

jarayonlarini yaxshilashga qaratilganini ko'rsatadi. Jahon banki va Osiyo rivojlanish banki mablag'lari ham yuqori samaradorlik ko'rsatkichlariga ega, bu esa ushbu institutlar bilan hamkorlik natijadorligini tasdiqlaydi.

Xalqaro moliya institutlari tomonidan moliyalashtirilgan loyihalarning ijtimoiy ta'sirini baholash uchun so'rov o'tkazilib, aholining loyihalardan qoniqish darajasi va ularning turmush sharoitlariga ta'siri quyidagi jadvalda ko'rsatilgan.

3-jadval: Ijtimoiy ta'sir va aholining qoniqish darajasi

Soha	Aholining qoniqish darajasi (%)	Yashash sharoitlariga ijobiy ta'sir (%)
Energetika	84	78
Transport	79	74
Qishloq xo'jaligi	67	63
Sog'liqni saqlash	86	81
Ta'lim	73	69

So'rov natijalari ko'rsatadiki, sog'liqni saqlash va energetika loyihalari aholining qoniqish darajasiga ijobiy ta'sir ko'rsatmoqda. Ayniqsa, sog'liqni saqlash loyihalari aholining turmush sharoitlarini yaxshilashda yuqori ta'sir ko'rsatgan. Energetika va transport sohalari ham turmush darajasini oshirishga yordam berib, aholining loyihalarga nisbatan ijobiy fikr bildirishiga olib kelgan.

O'zbekistonda xalqaro moliya institutlari tomonidan moliyalashtirilayotgan yirik loyihalar mamlakat iqtisodiyoti va ijtimoiy infratuzilmasini yaxshilashda katta ahamiyatga ega. Moliyalashtirish samaradorligi va mablag'lar taqsimlanishi bo'yicha yuqori ko'rsatkichlarga ega loyihalar orqali aholining turmush darajasi yaxshilandi. Moliyalashtirish samaradorligi yuqori bo'lgan loyihalarda, xususan, energetika va sog'liqni saqlash sohasida xalqaro moliya institutlari bilan hamkorlikning natijalari ijobiy bo'ldi.

Muhokama:

O'zbekistonda xalqaro moliya institutlari tomonidan moliyalashtirilgan yirik loyihalarning samaradorligi va ijtimoiy ta'sirini o'rganish bo'yicha olib borilgan tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, bu loyihalar mamlakat infratuzilmasi va iqtisodiy rivojlanishiga sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. Xususan, transport, energetika, sog'liqni saqlash va qishloq xo'jaligi sohasida xalqaro moliyaviy resurslarni jalb qilish ushbu tarmoqlarda katta o'zgarishlarga olib keldi. Biroq, ushbu jarayonda

duch kelinayotgan qiyinchiliklar va samaradorlikni oshirish yo‘llari ham e’tibordan chetda qolmasligi kerak.

Xalqaro moliya institutlari tomonidan ajratilgan mablag‘larning samaradorligini oshirish va loyihalarning muvaffaqiyatli amalga oshirilishini ta’minlash uchun loyiha monitoringi, xavflarni boshqarish va mablag‘larni to‘g‘ri taqsimlash muhim omillar hisoblanadi. Monitoring tizimi loyihalarning bosqichma-bosqich nazoratini olib borish va o‘z vaqtida to‘g‘ri qarorlar qabul qilish imkonini beradi, bu esa resurslarning oqilona ishlatilishini ta’minlaydi. Loyiha monitoringi yordamida vaqt va mablag‘lar cheklovini hisobga olgan holda, zaruriy o‘zgarishlar amalga oshiriladi, bu esa loyiha samaradorligini oshirishga yordam beradi.

Bundan tashqari, xavflarni boshqarish loyiha har bir bosqichida uchraydigan moliyaviy, texnik va siyosiy xavflarni oldindan aniqlash va ularni minimallashtirish strategiyalarini ishlab chiqishni taqozo etadi. O‘zbekistonda amalga oshirilayotgan yirik loyihalarda ko‘p hollarda turli xil xavf omillari uchraydi, bu esa xalqaro moliya institutlarining ishtirokini cheklashi yoki qo‘shimcha moliyalashtirish ehtiyojini keltirib chiqaradi. Xavflarni to‘g‘ri boshqarish uchun xalqaro moliya institutlari va mahalliy loyiha jamoalari o‘rtasida muvofiqlashtirilgan strategik rejalashtirish zarur. Masalan, loyihalarda kutilayotgan mablag‘lar yetishmovchiligi yoki moliyaviy xavf yuqori bo‘lgan taqdirda, xavflarni qoplash yoki kamaytirish uchun sug‘urta va boshqa moliyaviy vositalardan foydalanish mumkin.

O‘zbekiston tajribasida mablag‘larni to‘g‘ri taqsimlash ham dolzarb ahamiyatga ega. Loyihalarda ajratilgan mablag‘lar samaradorligini ta’minlash uchun ularni to‘g‘ri taqsimlash katta rol o‘ynaydi, ayniqsa, transport kabi sektorlarda mablag‘larning qoplanish muddati uzoq bo‘lib, qaytuvni ta’minlashda qo‘shimcha resurslarga ehtiyoj tug‘iladi. Transport sohasidagi loyihalarda infratuzilmani rivojlantirish katta mablag‘ talab qiladi, bu esa yuqori daromadli loyihalardan oladigan foydani qaytarish uchun uzoq muddat talab etadi. Shu bois, xalqaro moliya institutlari tomonidan berilayotgan mablag‘larning qisman energiya va sog‘liqni saqlash kabi qisqa muddatda qaytarish darajasi yuqori bo‘lgan sohalarga yo‘naltirilishi, transport kabi uzoq muddat talab qiladigan loyihalar esa davlat-xususiy sheriklik asosida moliyalashtirilishi tavsiya etiladi.

O‘zbekistonda amalga oshirilayotgan loyihalarda xalqaro moliya institutlari bilan hamkorlik qilish orqali monitoring tizimini kengaytirish va mablag‘larni

maqsadli taqsimlash ushbu loyihalarning uzoq muddatli barqarorligi va rentabellik darajasini oshirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, davlat va xalqaro moliya institutlari o‘rtasida samarali muvofiqlashtirilgan hamkorlik har bir loyihaning amaliy natijalarini o‘lchash va yuqori natijaga erishish imkoniyatini oshiradi.

Davlat-xususiy sheriklik modeli O‘zbekistonda moliyalashtirilayotgan loyihalarning samaradorligini oshirishda muhim rol o‘ynaydi. DXSh orqali amalga oshirilgan loyihalarda davlat va xususiy sektor resurslarini birlashtirish natijasida loyihalarning rentabellik darajasi oshadi va amalga oshirish jarayoni tezlashadi. Bu usul ayniqsa energetika va transport tarmoqlarida muvaffaqiyatli qo‘llanilmoqda. Xususan, O‘zbekistonning energetika sektorida DXSh loyihalari yuqori rentabellik ko‘rsatkichlariga ega ekanligi tahlil natijalaridan ko‘rinadi.

Xalqaro moliya institutlari tomonidan moliyalashtirilgan loyihalarning ijtimoiy ta‘sirini baholash orqali aholining turmush darajasiga bo‘lgan ta‘sirini o‘rganish imkoniyati mavjud. Energetika va sog‘liqni saqlash kabi sohalarda aholining yuqori qoniqish darajasi bu loyihalarning aholi hayot sifatini oshirishga qaratilganligini ko‘rsatadi. Biroq, qishloq xo‘jaligi va ta‘lim sohaslarida qoniqish darajasi nisbatan pastroq bo‘lib, bu sohalardagi loyihalarda xalqaro moliyalashtirish jarayonini yaxshilash zarurligini anglatadi.

Xulosa

O‘zbekiston iqtisodiyoti va infratuzilmasini rivojlantirish uchun xalqaro moliya institutlari tomonidan moliyalashtirilayotgan yirik loyihalar katta ahamiyatga ega. Ular mamlakatning energetika, transport, sog‘liqni saqlash va qishloq xo‘jaligi sohaslarini yangi bosqichga olib chiqishga xizmat qilmoqda. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, xalqaro moliyaviy resurslardan samarali foydalanish uchun loyiha monitoringi, xavflarni boshqarish va mablag‘larni oqilona taqsimlash jarayonlarini takomillashtirish zarur.

Xalqaro moliya institutlari bilan hamkorlikda moliyalashtirilayotgan loyihalarda davlat-xususiy sheriklik modelidan samarali foydalanish, moliyaviy resurslarning qisqa va uzoq muddatda qaytarilish ko‘rsatkichlarini tahlil qilish hamda ularni amaliyotga tatbiq etish orqali samaradorlikni oshirish mumkin. Monitoring tizimi yordamida loyihalarni boshqarish va o‘z vaqtida nazorat qilish imkoniyati, loyihalarni har tomonlama baholash va zarur tuzatishlar kiritish uchun sharoit yaratadi. Shu bilan birga, mablag‘larni energetika va sog‘liqni saqlash kabi yuqori rentabelli sohalarga yo‘naltirish orqali qisqa muddatda iqtisodiy

samaradorlikka erishish mumkin, transport kabi uzoq muddatli sektorlar esa davlat va xususiy sektorning resurslarini birlashtirish orqali qo‘llab-quvvatlanadi.

Xalqaro moliya institutlari bilan samarali hamkorlik va resurslardan oqilona foydalanish O‘zbekistonda yirik loyihalarni muvaffaqiyatli amalga oshirish va aholining turmush darajasini yaxshilashda muhim ahamiyat kasb etadi. Shu bois, xalqaro moliyalashtirish samaradorligini oshirish uchun milliy strategiyalarni takomillashtirish, xavflarni minimallashtirish va monitoring tizimlarini kuchaytirish orqali mamlakatning barqaror iqtisodiy rivojlanishini ta’minlashga erishiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. Rodrik, D., Obsfeld, M. Rivojlanayotgan mamlakatlarda xalqaro moliyalashtirishning iqtisodiy ta’siri. Cambridge University Press, 2018.
2. Yeskom, R. Davlat-xususiy sheriklik loyihalarining moliyalashtirish modellari. Elsevier, 2016.
3. Esty, J. B. Loyiha moliyalashtirishda xavf va rentabellik boshqaruvi. Harvard Business School Press, 2019.
4. Stiglitz, J. E., Knight, F. K. Moliyaviy nazorat va loyihalarni monitoring qilishning samaradorlikka ta’siri. Oxford University Press, 2017.
5. Collier, S., Bauer, P. Xalqaro moliya institutlari yordamining iqtisodiy va ijtimoiy rivojlanishga ta’siri. Routledge, 2020.
6. Jahon banki. O‘zbekistonda yirik loyihalarni moliyalashtirish va rivojlantirish hisoboti. Jahon Banki Nashriyoti, 2022.
7. Osiyo rivojlanish banki. Rivojlanayotgan mamlakatlarda infratuzilma loyihalari bo‘yicha moliyalashtirish modellarining tahlili. ADB Publishing, 2021.
8. Xalqaro valyuta jamg‘armasi (XVJ). O‘zbekistonda loyihalarni moliyalashtirish va monitoring qilish bo‘yicha tavsiyalar. XVJ Nashriyoti, 2020.
9. Yevropa tiklanish va taraqqiyot banki. Markaziy Osiyo davlatlarida davlat-xususiy sheriklik asosidagi loyihalar samaradorligi. YETB Nashriyoti, 2021.
10. Rivojlanish uchun Islom taraqqiyot banki. O‘zbekistonda xalqaro moliya institutlari bilan moliyaviy hamkorlikning rivoji. ITB Nashriyoti, 2022.

